

СВІТОВІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ – «СЕРЦЕ» ГЛОБАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

М. В. Шуба,

к.е.н., викладач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

marinashuba@ukr.net

Досліджено фактори та умови, які сприяють виникненню світових фінансових центрів. Розглянуто роль світових фінансових центрів у розвитку глобального фінансового ринку та виявлено тенденції у їх розвитку. Проаналізовано найвідоміші міжнародні рейтинги світових фінансових центрів.

Ключові слова: світовий фінансовий центр, національний фінансовий центр, фінансовий ринок, фінансова система, міжнародні рейтинги світових фінансових центрів.

МИРОВЫЕ ФИНАНСОВЫЕ ЦЕНТРЫ – «СЕРДЦЕ» ГЛОБАЛЬНОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА

Исследованы факторы и условия, которые способствуют возникновению мировых финансовых центров. Рассмотрена роль мировых финансовых центров в развитии глобального финансового рынка и выявлены тенденции в их развитии. Проанализированы наиболее известные международные рейтинги мировых финансовых центров.

Ключевые слова: мировой финансовый центр, национальный финансовый центр, финансовый рынок, финансовая система, международные рейтинги мировых финансовых центров.

INTERNATIONAL FINANCIAL CENTERS AS THE «HEART» OF THE GLOBAL FINANCIAL MARKET

The article studies factors and conditions that contribute to the emergence of international financial centres. The role of international financial centers in the development of global financial market are considered, trends in their development are identified. The most famous international rankings of the world financial centers are analyzed.

Key words: international financial center, national financial center, financial market, financial system, international rankings of the international financial centers.

Світові фінансові центри відіграють важливу роль у забезпеченні розвитку світової економіки, щоденно переміщуючи багатомільярдні маси капіталу та формуючи міжнародний ринок капіталу з усіма його сегментами – ринками банківських кредитів, цінних паперів, золота та валюти.

Світові фінансові центри виконують функцію своєрідного «серця» глобального фінансового ринку, сприяючи розвитку світового господарства. Подібно до серця живої істоти, яке забезпечує потік крові по кровоносних судинах, світові фінансові центри мобілізують і перерозподіляють у всьому світі значні обсяги фінансових ресурсів.

Дослідженню світових фінансових центрів присвячені праці багатьох науковців, а саме: Є. Великова, С. Дробишевського, І. Ключникова, О. Ключникова, Л. Красавіна, О. Молчанової, Є. Худько та ін.

Разом з тим, незважаючи на велику кількість робіт, присвячених дослідженню світових фінансових центрів, актуальність зазначеної проблеми зумовила вибір теми статті.

Метою публікації є дослідження факторів, які сприяють виникненню світових фінансових центрів, та сучасних тенденцій їх розвитку.

Світові фінансові центри – центри зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні та фінансові операції, операції з цінними паперами, золотом [3, с. 105]. Згідно з існуючими

дослідженнями, світові фінансові центри виникають на основі національних фінансових ринків, які раніше за інші пройшли всі три стадії розвитку (від місцевого ринку до світового фінансового ринку). Виникнення та географічне розташування світових фінансових центрів є наслідком тенденцій у світовій економіці, проте їх функціонування має здатність впливати як на розвиток світової економіки в цілому, так і на економіки окремих країн, де вони розташовані.

Світові фінансові центри утворюються в результаті потоку та агрегації фінансових чинників в глобальному масштабі. Зможе чи ні місто розвиватися як світовий фінансовий центр залежить від його комплексної конкурентоспроможності з точки зору побудови його фінансового ринку, потенціалу росту і розвитку, промислової підтримки, умов та спектру послуг, що можуть надаватися містом, та національного середовища.

Для того щоб перетворитися у розвинений світовий фінансовий центр, здатний обслуговувати зростаючі світові потоки капіталу між собою та іншими міжнародними, регіональними та місцевими фінансовими ринками, центр повинен володіти всіма необхідними елементами підтримки як своїх національних, так і міжнародних операцій. Щоб створити свій міжнародний фінансовий ринок, Лондон, наприклад, витратив на це декілька століть, Нью-Йорк і Токіо, у свою чергу, витратили на цей про-

цес близько 100 років. Однак в останні десятиріччя встановлюється тенденція більш швидкого формування світових фінансових центрів, — це стає можливим завдяки чіткій та спрямованій політиці у цій сфері [2, с. 6].

Обов'язковими умовами, які відповідають статусу світового фінансового центру є:

- стійкість фінансової системи та стабільна валюта, яка забезпечує довіру серед іноземних інвесторів;
- наявність розвинутої кредитної системи;
- наявність сучасної технологічної фондової біржі;
- ліберальні податкові та правові умови, що не перешкоджають фінансовим операціям та інвестиціям і дають можливість ефективно розподілити кошти;
- широкий спектр інструментів фінансового ринку, що надає інвесторам капіталу різноманітність варіантів з точки зору витрат, ризику, строків, ліквідності та контролю;
- наявність ефективних міжнародних систем зв'язку, які дозволяють ефективно здійснювати безготівкові розрахунки та готівкові платежі;
- зручне географічне положення;
- наявність кваліфікованих кадрів, спроможних ефективно працювати у фінансових інститутах, інфраструктурних та консультативних організаціях, а також у регулюючих органах;
- економічна свобода: фінансовий ринок не може існувати без свободи діяльності, споживання, накопичення та інвестування [4].

Як відомо, існують певні стадії розвитку світового фінансового центру (рис. 1).

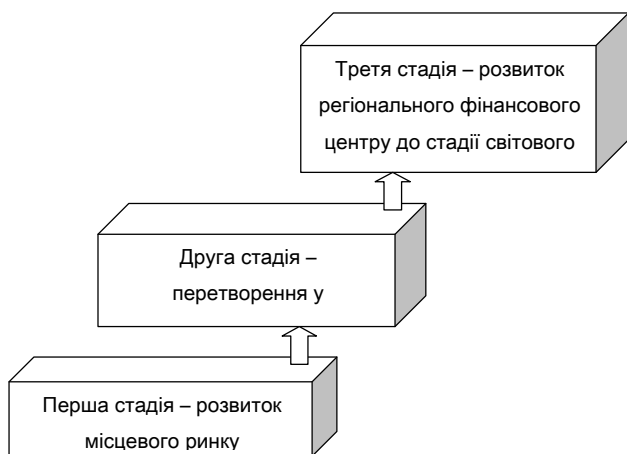

Рис. 1. Стадії розвитку фінансових центрів
Складено автором за матеріалами: [4]

Для того щоб місцевий ринок зміг перетворитися на розвинутий світовий фінансовий центр, необхідно, щоб країна володіла всіма необхідними елементами підтримки як своїх, так і міжнародних операцій.

Також існують інші вимоги створення світових фінансових центрів. Так, до формування світових

фінансових центрів так чи інакше призводять процеси фінансової лібералізації і глобалізація фінансових ринків. Учасники фінансової сфери обирають місце ведення свого бізнесу і здійснення угод виходячи з різних критеріїв.

Можна виділити набір певних факторів, які роблять те чи інше місто успішним фінансовим центром:

- доступ до міжнародних фінансових ринків;
- наявність значущого фондового ринку, що передбачає функціонування хоча б однієї великої торговельної системи;
- міжнародний лістинг цінних паперів;
- досвід проведення публічних розміщень;
- надійність банківської системи країни;
- присутність в країні міжнародних кредитних організацій;
- стійка позиція на міжнародному валютному ринку;
- наявність потенціалу внутрішніх інвестицій, що є первинним стимулом розвитку внутрішнього ринку і фінансової системи [1, с. 10].

Світові фінансові центри мають деякі особливості, які відрізняють їх від інших міст. Важливою ознакою фінансового центру є наявність рамкових умов. Це, насамперед, законодавство, що сприяє збільшенню капіталу, а також розвинута інфраструктура, транспортна мережа та людські ресурси. Також важливою ознакою є те, що фінансові центри повинні виконувати комунікаційну функцію. Особливого значення у сучасних умовах набуває централізація каналів передачі й обробки інформації. І, нарешті, у фінансовому центрі мають бути створені умови для високої ліквідності, тільки в цьому разі він буде привабливим для глобальних фінансових потоків. Підвищення статусу національного фінансового центру до світового багато в чому залежить саме від того, чи вдасться йому переконати глобальних учасників ринку у своїй привабливості.

Існують багато класифікацій та рейтингів фінансових центрів. Головним об'єднуючим критерієм у різних видах класифікацій є те, що відносини між фінансовими центрами поєднують елементи співпраці з жорсткою конкуренцією, завдяки яким кожен світовий фінансовий центр спеціалізується на конкретних фінансових операціях і відіграє певну роль у світовому господарстві.

Згідно із даними доповіді по індексу Global Financial Centres Index 16 (GFCI16), який розраховує фінансова консалтингова компанія Z / Yen Group з 2007 р., що є одним з найбільш відомих рейтингів фінансових центрів, у рейтингу лідирують Нью-Йорк, Лондон, Гонконг, Сінгапур та Сан-Франциско. Лідери серед фінансових центрів за чотири роки наведено у табл. 1.

Інший відомий рейтинг світових фінансових центрів — International Financial Center Development Index — розраховується Чиказькою товарною біржею (Chicago Mercantile Exchange) і компанією Доу Джонс (Dow Jones & Company) спільно з китайським

Таблиця 1

Топ-10 світових фінансових центрів у 2010–2014 рр. (згідно з Global Financial Centres Index)

Місце у рейтингу	10 центрів-лідерів згідно з GFCI 16 (вересень 2014)	10 центрів-лідерів згідно з GFCI 14 (вересень 2013)	10 центрів-лідерів згідно з GFCI 12 (вересень 2012)	10 центрів-лідерів згідно з GFCI 10 (вересень 2011)	10 центрів-лідерів згідно з GFCI 8 (вересень 2010)
1	Нью-Йорк	Лондон	Лондон	Лондон	Лондон
2	Лондон	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Нью-Йорк
3	Гонконг	Гонконг	Гонконг	Гонконг	Гонконг
4	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур
5	Сан-Франциско	Токіо	Цюріх	Шанхай	Токіо
6	Токіо	Цюріх	Сеул	Токіо	Шанхай
7	Цюріх	Бостон	Токіо	Чикаго	Чикаго
8	Сеул	Женева	Чикаго	Цюріх	Цюріх
9	Бостон	Франкфурт	Женева	Сан-Франциско	Женева
10	Вашингтон	Сеул	Торонто	Торонто	Сідней

Складено автором за матеріалами: [6]

інформаційним агентством Сінхуа (Xinhua News Agency) з 2010 р., де оцінюються 45 фінансових центрів, використовуються об'єктивні показники і суб'єктивні оцінки. Дані про лідерів з 2010 до 2013 рр., згідно з вищезгаданим рейтингом, представлено нижче (табл. 2).

Таблиця 2

Топ-10 світових фінансових центрів у 2010–2013 рр. (згідно з International Financial Center Development Index)

Місце у рейтингу	2013	2012	2011	2010
1	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Нью-Йорк	Нью-Йорк
2	Лондон	Лондон	Лондон	Лондон
3	Гонконг	Токіо	Токіо	Токіо
4	Токіо	Гонконг	Гонконг	Гонконг
5	Сінгапур	Сінгапур	Сінгапур	Париж
6	Шанхай	Шанхай	Шанхай	Сінгапур
7	Париж	Франкфурт	Париж	Франкфурт
8	Франкфурт	Париж	Франкфурт	Шанхай
9	Чикаго	Цюріх	Сідней	Вашингтон
10	Сідней	Чикаго	Амстердам	Сідней

Складено автором за матеріалами: [5]

З таблиці видно, що перша шістка лідерів у розглянутий період є достатньо стабільною, лише Гонконг вперше піднявся вище Токіо у 2013 р.

Однією з тенденцій у розвитку світових фінансових центрів є процес зміщення фінансової активності з традиційних фінансових центрів у фінансові центри в країнах з ринками, що формуються. Підтвердженням цьому є дослідження International Financial Center Development Index, в якому проведено спеціальне дослідження розвитку фінансових центрів в країнах БРІКС (на прикладі Шанхая, Йоганесбурга, Сан-Паулу, Москви та Мумбаї). Одним з показників є індекс довіри (confidence

index) (табл. 3), також аналізується інвестиційна привабливість, наявність фінансових продуктів, фінансові інновації та інфраструктура, рівень посередницьких послуг та ін.

Аналіз довіри в основному досліджує упевненість інтерв'ююваних у трансформації в світові фінансові центри самих представницьких міст в країнах БРІКС: 5 балів виражає повну довіру; 4 бали – часткову довіру; 3 бали виражають ні довіру, ні недовіру; 2 бали – часткову недовіру; 1 бал – немає довіри взагалі. Відсоток у другому стовпці означає відношення кількості респондентів, які вважають, що бал довіри до фінансового центру дорівнює 1 до загальної кількості опитаних. Відсотки з третього по шостий стовпець розраховуються аналогічним чином. Комплексний бал є середньозваженим [5]. Тобто можна зробити висновок, що бали довіри, отримані від респондентів для країн БРІКС, мають такі особливості:

Шанхай все ще виділяється, займаючи перше місце, за ним – Йоганнесбург, Сан-Паулу, Москва і Мумбаї. Порівняно з 2012 р., довіра до Йоганнесбургу швидко збільшилася, в той час як Сан-Паулу і Мумбаї втратили свої позиції.

Існування великого розриву у довірі Шанхая й іншим чотирьом містам. Друге місце у рейтингу займає Йоганнесбург, який відстає від Шанхая на 0,71, в той час, як різниця оцінки між іншими містами незначна.

Тенденціями розвитку світових фінансових центрів останніх років, крім підвищення ролі фінансових центрів у країнах з ринками, що формуються, є: – консолідація фінансових центрів. Серед фахівців існує думка, що Нью-Йорк, Лондон і Гонконг перетворюються на єдиний глобальний фінансовий центр із загальними правилами регулювання;

Таблиця 3

Порівняння індексу довіри фінансовим центрам в країнах БРІКС

Місто	1 бал	2 бали	3 бали	4 бали	5 балів	Комплексний бал	Рейтинг 2013	Рейтинг 2012
Шанхай	3,11 %	8,26 %	18,45 %	45,90 %	24,28 %	3,80	1	1
Йоганнесбург	7,36 %	20,87 %	35,88 %	27,25 %	8,64 %	3,09	2	5
Сан-Паулу	6,26 %	22,16 %	36,55 %	27,25 %	7,78 %	3,08	3	2
Москва	9,72 %	22,30 %	32,02 %	27,39 %	8,58 %	3,03	4	4
Мумбаї	11,32 %	22,86 %	29,04 %	26,96 %	9,82 %	3,01	5	3

Складено автором за матеріалами: [5]

– посилення ролі регіональних центрів Азії, Латинської Америки, Близького Сходу та Африки, які прагнуть до перерозподілу сфер впливу;

– світові фінансові центри поступово перетворюються на потужні інформаційно-аналітичні та організаційно-управлінські комплекси, що володіють значним кредитним потенціалом. Провідні позиції у світових фінансових центрах займають фірми, що обслуговують їх потреби, в тому числі юридичні та аудиторські, а також управлінські консультанти (McKinsey & Company, EY, Deloitte Touche Tohmatsu Limited та ін). Крім того, світові фінансові центри залучають широке коло фахівців (експертів з економічного та юридичного аналізу та ін.), які займаються аналізом стану і перспектив світового господарства та економіки країн світу. Зростає значення аналітичних центрів, здатних забезпечити проведення міждисциплінарних досліджень, підготовку індексів і рейтингів (Moody's, Standard and Poor's, Fitch та ін.);

– вплив офшорних фінансових центрів, які, як правило, надають гарантії секретності операцій, а також інші пільги, при кредитуванні пред'являють низькі вимоги щодо резервів. У конкурентній боротьбі за залучення капіталів офшорні фінансові центри домагаються успіху, спеціалізуючись на наданні певного набору послуг і виконанні обмеженого кола фінансових операцій. Одні надають гаранто-

вану секретність, інші – особливо пільгові тарифи та збори. Частина з них займається наданням послуг банківським організаціям, інші – фондам або страховим компаніям.

Претензії до офшорних зон полягають в тому, що, встановлюючи нульову або номінальну ставку оподаткування, вони займаються «податковим демпінгом», переманюючи мобільний капітал з інших країн. Тим самим вони руйнують податкову базу цих країн, заохочують ухилення від податків і змушують переносити тягар оподаткування на менш мобільні податкові бази (праця, нерухомість, споживання). Відповідно відбувається спотворення структури економічних стимулів «неофшорних» економік;

– поява нової функції з управління міжнародної заборгованістю та її реструктуризації [5, с. 61].

Таким чином, роль світових фінансових центрів у глобальному фінансовому ринку та світовій економіці є надзвичайно важливою, на кшталт ролі серця у життєдіяльності живої істоти. Сильний фінансовий центр сприяє значному припливу капіталу у країну, покращує інвестиційний клімат, підвищує рівень зайнятості, допомагає мобілізувати і перерозподіляти у всьому світі значні обсяги фінансових ресурсів та ін., так само як здорове серце забезпечує життєдіяльність живих істот та допомагає жити повноцінним життям.

Література

1. Дробышевский С. М. Перспективы создания международного финансового центра в Российской Федерации / С. М. Дробышевский, Е. В. Худько, Е. Е. Великова. – М.: Институт Гайдара, 2010. – 108 с.
2. Ключников И. К. Финансовые центры: теория и механизмы развития / И. К. Ключников, О. А. Молчанова, О. И. Ключников. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2012. – 330 с.
3. Красавин Л. Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения / Л. Н. Красавин. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2010. – 576 с.
4. Сахаров А. А. Международные финансовые центры [Электронный ресурс] / А. А. Сахаров // Методический журнал «Регламентация банковских операций. Документы и комментарии». – Режим доступа: http://www.reglament.net/bank/reglament/2009_2_article.htm
5. Шпак Л. О. Особливості розвитку світових фінансових центрів / Л. О. Шпак // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент. – 2013. – № 1 (14). – С. 51–62.
6. GFCI – Global Financial Centres Index [Electronic resource] / Z/Yen Group. – official website. – Way of access: <http://www.zyen.com/research/gfci.html>
7. Xinhua – Dow Jones International Financial Centres Development index (2013) [Electronic resource]. – Way of access: http://www.sh.xinhua.org/shstatics/images2013/IFCD2013_En.pdf